

Gemeente van Christus,

Moeder Maria schreef wereldgeschiedenis, door haar ja. Haar aanvaarding liet de hoop groeien in haar buik en bracht in de kerstnacht onze jaartelling op gang. Zij rolde door haar ja de kalender af van dagen, weken en maanden vol verwachting. Door haar ja, kwam een stroom van licht en leven op gang die niet meer te stuiten bleek. Een stroom die wij vannacht, vieren, voortzetten en hopelijk vermenigvuldigen.

Dat ja van Maria is echter niet onaangevochten. Er is een strijd gaande tussen de krachten en machten van het nee en, een tegenbeweging van het grote JA. Dat is wat er in deze kerstnacht, ook dit jaar weer op het spel staat. Wij bevinden ons op dit moment in een cultuur die vooral nee-zegt. Nee tegen het vreemde, nee tegen het verrassende, nee tegen de zachte krachten.

Een cultuur, die gekenmerkt wordt door wat Timothy Snyder een politiek van onvermijdelijkheid noemt. Het moet nu eenmaal die kant op, we moeten vooruit, stilstand is achteruitgang. We moeten sterk zijn, want als wij niet de grootste of de sterkste zijn, zal die andere het worden. Al kun je niet meer vermijden, dat moet je inzetten voor je doelen.

Steeds als wij horen: het kan niet anders...we moeten wel, hoor je daar doorheen eigenlijk een nee. Dat is de cultuur van de machthebbers en hun sterke rijken. Van Rome, China, de Verenigde Staten en Rusland. Keizer Augustus dacht dat hij de onvermijdelijke loop van de geschiedenis bepaalde en zijn nakomelingen denken dat nog steeds.

Daar tegenin is er echter ook, nog altijd gelukkig, een beweging van mensen en organisaties die zeggen dat het *wel* anders kan, dat er nieuwe mogelijkheden zijn, dat zachte krachten van waarde zijn en we die niet zwak of weekⁱ noemen. Die beweging is eens en voor altijd in onze geschiedenis op gang gekomen. Dat vieren wij vanavond, deze kerstnacht. Maar eigenlijk moeten we vaststellen dat die beweging eerder is gestart. Niet in Bethlehem maar 9 maanden eerder in het afgelegen dorpje Nazareth.

Toen was het dat de Engel Gabriël op bezoek kwam bij Maria die nietsvermoedend in huis bezig was en overvallen werd met het nieuws dat ze zwanger zou worden. Het bijzondere was overigens dat het geen *fait accompli* was, er was ruimte voor haar bedenkingen, haar overwegingen. God dringt zichzelf nooit op, maar Hij dringt wel aan... Nadat de Engel was uitgesproken sloeg Maria een blik naar binnen en naar ik vermoed naar boven en was het stil. Gabriël staat er gespannen bij...

De vroegmiddeleeuwse abt Bernardus van Clairvaux schetst in een preek hoe hemel en aarde als het ware hun adem inhouden als de vraag aan Maria gesteld wordt. Zal ze ja zeggen? Wees deze ene keer, zo voegt Bernardus zichzelf sprekend in, nu niet bescheiden, maar vol moed! Geef ons je 'ja'! En dan verbreekt Maria de spanningsvolle stilte en zegt: '*...laat er met mij gebeuren wat u hebt gezegd.*' Of in een oudere vertaling '*...mij geschiedde naar uw woord.*' Maria werd moeder doordat zij 'ja' zegt.

Om het nog scherper te zeggen: Maria werd moeder van God. Het is een onbegrijpelijk verhaal, maar zo wil het vannacht wel gehoord worden. God heeft een moeder nodig en dat geldt evenzeer nog steeds voor alles wat van God uitgaat aan goedheid en licht.ⁱⁱ

De hemel heeft de aarde zo nodig...de hemel zoekt moeders. En wees gerust. Dat kunnen ook vaders zijn. Nog lang voordat *queer* werd uitgevonden of *woke* aan de orde was, zei de oude evangelist Johannes al dat de eniggeboren Zoon in de schoot van de Vader isⁱⁱⁱ. In de wereld van de Bijbel hebben ook vaders een moederschoot...daar kan de huidige wetenschap alleen nog van dromen.

Maar dit is wel het kernpunt: de Eeuwige God zoekt het ontvankelijke, de zachte plek, kwetsbare geborgenheid. Om dáár te komen wonen, geboren te kunnen worden, beschermd te kunnen groeien. Kunnen wij dat? Zo moederlijk ontvankelijk zijn? Voor het kind? Het licht van kerst?

Ja gerust mag je je bedenkingen daartegen uiten. Zoals Maria dat ook deed: *hoe zal dit gebeuren?* In een wereld, toen en nu, waar alles raast en tegelijkertijd zo vast zit. Want de strijd duurt voort, met het nee van de zogenaamd onvermijdelijke gang van zaken. Bij ons doorgaans subtiel en daardoor misschien wel extra venijnig, maar niet zover hier vandaan is dat wel anders.

In Odesa staat een klein wit buurtkerkje, met een blauw dak en twee gouden torenkoepeltjes, de Heilige Drie-eenheid kerk. Met de zoveelste aanval op de Oekraïense energievoorzieningen gedurende dit stookseizoen heeft Rusland in half Oekraïne de elektriciteit platgelegd. Met name Odesa heeft het zwaar te verduren. De kerk heeft powerbanks en een brandstof-aggregaat paraat om de kerstverlichting aan te houden. De kerstdienst zal hoe dan ook doorgaan vanavond. Als het luchtalarm afgaat is er een schuilkelder beschikbaar voor angstige bezoekers.

„We houden de diensten en vieren gewoon kerst om te zorgen dat onze kleintjes geen vreugde wordt ontnomen”, aldus priester Vasil Vyrozoeb vanmorgen in NRC.

„Kinderen in Odesa weten al hoe een Shahed-kamikazedrone klinkt. Ze kunnen horen welk type het is. Ze kunnen het geluid van een Oniks-raket onderscheiden van dat van andere kruisraketten. Maar we maken er een feestdag van voor ze, zodat ze niet nog meer van hun jeugd verliezen.”^{iv}

Kijk, lieve mensen, dat is dus de beweging van het *ja* gaande houden. De zachte krachten koesteren. In doeken wikkelen zou je kunnen zeggen. Zoals Maria dat deed met het kindje Jezus. Dat doen ze vanavond in dat getormenteerde witte kerkje in Odesa door de lampjes aan te houden, vooral voor de kinderen...

Dan zitten wij er hier, in dit witte kerkje, wel heel behaaglijk bij, is het niet? Aan kerstverlichting geen gebrek, de glühwein pruttelt al in de kan... Voelen wij eigenlijk nog wel de noodzaak om ja te zeggen? Of hebben we het zo goed dat we de onvermijdelijke gang der dingen wel best vinden?

Ik zei eerder dat aan de kerstnacht eigenlijk een beslissend moment voorafgaat, namelijk het ja van Maria in Nazareth. Maar eigenlijk heb ik dan toch nog maar de helft gezegd. Aan dat ja, gaat namelijk nog altijd het grote en eeuwige ja van God tegen deze wereld vooraf. Een onbegrijpelijk wonder, dat God die wij onze Vader mogen noemen het niet opgeeft en door blijft gaan. Steeds maar ja blijft zeggen.

Misschien – het zou niet gek zijn – denkt die priester in Odesa vanavond wel dat hij de laatste is die er nog vertrouwen in heeft, terwijl hij staat de rommelen met z'n powerbanks en z'n kaarsenvoorraad. Het zou zomaar kunnen dat u met wat laatste bijna-cynische kruimels hoop bent aangeschoven hier. Vergeet dan nooit, u, jij bent nooit de laatste die er vertrouwen in heeft.

Dat is nog altijd God zelf. God zoekt deze kerstnacht opnieuw een plek waar hij zijn Licht, zijn Kind, zijn laatste hoop kwijt kan. God zoekt een vader, een moederschoot, een hart dat zich openen wil. Eén mens die vanavond voor het eerst of opnieuw ja-zegt.

Weet je, daar gaat de wereld namelijk zo ongelooflijk van veranderen. Ja-zeggen geeft bevrijding en redding, kijk maar naar God. Ja-zeggen maakt een geschiedenis van hoop, kijk maar naar Maria. Ja-zeggen schept een werkelijkheid die je gaat dragen, ook als je *nee* of *misschien* zegt, dat leren we van het kind van Bethlehem. Lam van God...dat ons draagt en redt.

Laten we het proberen. Zachtjes ja zeggen, steeds een beetje luider, liefst in koor. Of zoals priester Vyrozoeb ons oproept: „*Vier het, vier het ook voor ons. Als je rond de kersttafel zit en elkaar daar groet, denk dan aan ons, dat wij er ook bij horen. We leven, bidden, strijden en geven niet op.*”

God zei ja tegen deze wereld, maar hij heeft U, jou en mij zo ontzettend hard nodig. Zullen we ja zeggen?

Een gezegend kerstfeest gewenst,

In de naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest

Amen

Gebruikte literatuur:

J. Ratzinger, *Jesus van Nazareth, Proloog De kinderjaren*, Tielt: Lannoo nv 2012.

T. Snyder, *Over tirannie, Twintig lessen uit de twintigste eeuw*, Amsterdam: Ambo/Anthos 2017^{6e}.

ⁱ <https://dit.eo.nl/artikel/wie-is-jezus-voor-wierd-duk-heb-niet-zoveel-met-het-zwakke-weke-christendom-dit-is-de-week-eo>

ⁱⁱ Of zoals Noordmans het zegt in een preek: ‘Want Christus kan niet komen zonder moederschoot...’ O. Noordmans, *Verzamelde Werken Deel VII (Preken)*, Kampen: Uitgeversmaatschappij J.H. Kok 1990, 285.

ⁱⁱⁱ εἰς τὸν κόλπον τοῦ πατρὸς, 1 Joh. 18. De (Herziene) Statenvertaling vertalen dit m.i. terecht met ‘schoot’, maar kennelijk hebben modernere vertalingen (m.u.v. de Naardense Bijbel) moeite met deze associatie en maken er ‘boezem’ of ‘het hart’ van. Zie ook. A. Huijgen, *Maria, Icoon van genade*, Utrecht: KokBoekencentrum 2023, 82.

^{iv} NRC 24 december 2025, ‘Odesa viert Kerst met aggregaat paraat’.